Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA IŠVADA,
pateikta 2021 m. vasario 11 d.[1]

Byla C-39/20

Staatssecretaris van Finaciën
prieš
Jumbocarry Trading GmbH

(*Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Pranešimo apie skolas muitinei terminas – Pranešimo termino sustabdymas – Skolos muitinei senaties terminas – Sustabdymo pagrindus reglamentuojančios nuostatos taikymas laiko atžvilgiu – Teisinio saugumo principas – Teisėtų lūkesčių principas“

1. 1992 m. Bendrijos teisės aktų leidėjas nusprendė į vieną dokumentą surinkti muitinės teisės nuostatas, kurios iki tol buvo įtvirtintos keliuose teisės aktuose. Šios nuostatos išdėstytos Reglamente (EEB) Nr. 2913/92, kuriuo patvirtintas „Bendrijos muitinės kodeksas“ (toliau – BMK)[2].

2. Vėliau buvo padaryta BMK pakeitimų ir jis panaikintas Reglamentu (ES) Nr. 952/2013[3], kuriuo patvirtintas Sąjungos muitinės kodeksas (toliau – Kodeksas).

3. Pagal Kodekso 288 straipsnį tam tikros jo nuostatos taikomos nuo 2013 m. spalio 30 d., o kitos nuostatos – tik nuo 2016 m. gegužės 1 d.[4]. Pastarosios apima Kodekso 103 ir 124 straipsnius dėl pranešimo apie skolą muitinei termino sustabdymo ir atitinkamai skolos muitinei išnykimo.

4. *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) Teisingumo Teismui pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kad jis išaiškintų Kodekso 103 straipsnio 3 dalies įžanginį sakinį ir b punktą, taip pat 124 straipsnio 1 dalies įžanginį sakinį ir a punktą.

[1] Originalo kalba: ispanų.

[2] 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (OL L 302, 1992, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 2 sk., 4 t., p. 307).

[3] 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas (OL L 269, 2013, p. 1; klaidų ištaisymas OL L 287, 2013, p. 90; OL L 70, 2015, p. 66; OL L 267, 2016, p. 2).

[4] Pagal 287 straipsnį Kodeksas įsigaliojo 2013 m. spalio 30 d., t. y. dvidešimtą dieną po jo paskelbimo 2013 m. spalio 10 d. Oficialiajame leidinyje. 288 straipsnyje konkrečiai nurodyta, kurie straipsniai taikomi nuo 2013 m. spalio 30 d., o kurie – nuo 2016 m. gegužės 1 d.

5. Savo klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal Kodekso nuostatą galima sustabdyti skolos muitinei senaties terminą, kol šis terminas dar nesibaigęs, – dėl to būtų atidėta ne tik šios skolos senaties termino data pagal BMK, bet ir muitinės pranešimo apie šią skolą pateikimo (ir skolos išieškojimo) data.

I. Sąjungos teisė

A. Bendrijos muitinės kodeksas (BMK)

6. 221 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse numatyta:

„1. Įtraukus [skolą muitinei] į apskaitą, apie ją taikant atitinkamas procedūras turi būti pranešama skolininkui.

<…>

3. Pranešimas skolininkui nebegali būti pateikiamas pasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo skolos muitinei atsiradimo dienos. Šis laikotarpis sustabdomas nuo 243 straipsnyje nustatyto skundo pateikimo dienos per visą laikotarpį, kol jis nagrinėjamas teisme.

4. Jeigu priežastis, dėl kurios atsirado muitinės skola [skola muitinei], buvo veiksmas [veika], dėl kurio [už kurią] galėjo būti iškelta baudžiamoji byla, pranešimas apie skolos sumą skolininkui gali būti pateikiamas ir pasibaigus 3 dalyje nurodytam trejų metų laikotarpiui, laikantis galiojančių nuostatų.“

B. Sąjungos muitinės kodeksas (Kodeksas)

7. 22 straipsnio 6 dalyje nustatyta:

„6. Prieš priimdama sprendimą, kuris galėtų būti nepalankus pareiškėjui, muitinė praneša pareiškėjui priežastis, kuriomis ji ketina pagrįsti savo sprendimą, ir suteikia jam galimybę per nustatytą laikotarpį, skaičiuojamą nuo tos dienos, kurią jis gauna tokį pranešimą arba laikomas jį gavusiu, pareikšti savo nuomonę. Pasibaigus šiam laikotarpiui, pareiškėjui tinkama forma pranešama apie sprendimą.“

8. 29 straipsnyje numatyta:

„Išskyrus atvejus, kai muitinė veikia kaip teisminė institucija, 22 straipsnio 4, 5, 6 bei 7 dalys, 23 straipsnio 3 dalis ir 26, 27 bei 28 straipsniai taip pat taikomi sprendimams, kuriuos muitinė priima negavusi suinteresuotojo asmens išankstinio prašymo.“

9. 103 straipsnio 1 dalyje ir 3 dalies įžanginiame sakinyje bei b punkte nustatyta:

„1. Skolininkui apie skolą muitinei nebepranešama praėjus trejiems metams nuo tos dienos, kai atsirado skola muitinei.

3. 1 ir 2 dalyse nurodytų laikotarpių trukmės skaičiavimas sustabdomas, jeigu:

<…>

b) laikydamasi 22 straipsnio 6 dalies, muitinė praneša skolininkui apie priežastis, kuriomis remdamasi ji ketina pranešti apie skolą muitinei; toks sustabdymas taikomas nuo to pranešimo pateikimo dienos iki laikotarpio, per kurį skolininkui suteikiama galimybė pareikšti savo nuomonę, pabaigos.“

10. 124 straipsnio 1 dalies įžanginiame sakinyje ir a punkte numatyta:

„1. Nedarant poveikio galiojančioms nuostatoms, susijusioms su importo ar eksporto muito sumos, atitinkančios skolą muitinei, neišieškojimu teismine tvarka pripažinus skolininką nemokiu, importo arba eksporto skola muitinei išnyksta kiekvienu iš šių atvejų:

a) kai nebeįmanoma skolininkui pranešti apie skolą muitinei pagal 103 straipsnį.“

11. 288 straipsnyje įtvirtinta:

„1. 2, 7, 8, 10, 11, 17, 20, 21, 24, 25, 31, 32, 36, 37, 40, 41, 50, 52, 54, 58, 62, 63, 65, 66, 68, 75, 76, 88, 99, 100, 106, 107, 115, 122, 123, 126, 131, 132, 138, 142, 143, 151, 152, 156, 157, 160, 161, 164, 165, 168, 169, 175, 176, 178, 180, 181, 183, 184, 186, 187, 193, 196, 200, 206, 207, 209, 212, 213, 216, 217, 221, 222, 224, 225, 231, 232, 235, 236, 239, 253, 265, 266, 268, 273, 276, 279, 280, 281, 283, 284, 285 ir 286 straipsniai taikomi nuo 2013 m. spalio 30 d.

2. 1 dalyje nenurodyti straipsniai taikomi nuo 2016 m. gegužės 1 d.“

C. Deleguotasis reglamentas (ES) 2015/2446 [5]

12. 8 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„1. Laikotarpis, per kurį pareiškėjas gali pareikšti savo nuomonę prieš priimant sprendimą, kuris galėtų būti jam nepalankus, trunka 30 dienų.“

II. Bylos faktinės aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

13. *Jumbocarry Trading GmbH* (toliau – *Jumbocarry*) yra bendrovė, turinti buveinę Vokietijoje. 2013 m. liepos 4 d. Nyderlanduose ji pateikė deklaracijų dėl porceliano dirbinių partijos išleidimo į laisvą apyvartą. Deklaracijose ji nurodė, kad dirbinių kilmės šalis yra Bangladešas, todėl buvo pritaikytas lengvatinis nulinis muitų tarifas.

14. Paaiškėjus, kad prekių kilmės sertifikatas yra neteisingas, *Inspecteur van de Belastingdienst* (Mokesčių inspekcijos inspektorius; toliau – *Inspecteur*) 2016 m. birželio 1 d. raštu *Jumbocarry* pranešė, kad ketina *a posteriori* išieškoti muitus pagal standartinį 12 % tarifą. Tame pačiame rašte jis suteikė bendrovei galimybę per 30 dienų pateikti savo pastabas.

[5] 2015 m. liepos 28 d. Komisijos deleguotasis reglamentas, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013 papildomas išsamiomis taisyklėmis, kuriomis patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos (OL L 343, 2015, p. 1; klaidų ištaisymas OL L 192, 2018, p. 62; OL L 101, 2017, p. 164; OL L 87, 2016, p. 35; toliau – Deleguotasis reglamentas 2015/2446).

15. 2016 m. liepos 18 d. Mokesčių inspekcija pateikė *Jumbocarry* reikalavimą sumokėti skolą muitinei.

16. *Jumbocarry* šį sprendimą užginčijo *Rechtbank Noord-Holland* (Šiaurės Olandijos provincijos teismas, Nyderlandai); šis teismas priėmė bendrovei palankų sprendimą: nusprendė, kad jau suėjo skolos muitinei senaties terminas, nes nuo skolos atsiradimo (2013 m. liepos 4 d.) praėjo treji metai.

17. *Inspecteur* pirmosios instancijos teismo sprendimą apskundė *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas, Nyderlandai); šis teismas 2018 m. vasario 27 d. sprendimu apeliacinį skundą atmetė.

18. *Staatssecretaris van Financiën* (valstybės finansų sekretorius, Nyderlandai) pateikė kasacinį skundą *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas); šiam teismui kilo abejonių dėl tam tikrų Kodekso nuostatų poveikio laiko atžvilgiu, todėl jis pateikė Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, 103 straipsnio 3 dalies įžanginis sakinys ir b punktas ir 124 straipsnio 1 dalies įžanginis sakinys bei a punktas taikomi skolai muitinei, kuri atsirado iki 2016 m. gegužės 1 d. ir tuo metu dar nebuvo suėjęs jos senaties terminas?

2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas: ar jų taikymui neprieštarauja teisinio saugumo arba teisėtų lūkesčių principai?“

III. Procesas Teisingumo Teisme

19. Teisingumo Teismas prašymą priimti prejudicinį sprendimą gavo 2020 m. sausio 27 d.

20. Rašytines pastabas pateikė *Jumbocarry*, Nyderlandų vyriausybė, Komisija, Taryba ir Parlamentas.

21. Teisingumo Teismas šalims ir procese dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalyvaujantiems subjektams pateikė klausimų, į kuriuos jie turėjo atsakyti raštu[6]; šie klausimai susiję su:

– galimu 2017 m. gruodžio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimo *M.A.S. ir M.B.*, visų pirma jo 42 punkto, išvadų poveikiu nagrinėjamai bylai[7],

– nagrinėjamos skolos muitinei laikymu atsiradusia dėl veikos, už kurią galėjo būti iškelta baudžiamoji byla tuo metu, kai ta veika padaryta, remiantis 2017 m. spalio 19 d. Sprendimu *A*[8] (54–62 punktai),

[6] Atsakymą pateikė Nyderlandų vyriausybė, Komisija, Taryba ir Parlamentas (taigi *Jumbocarry* atsakymo nėra).

[7] Byla C-42/17, EU:C:2017:936; toliau – Sprendimas *Taricco II*. Kadangi šio sprendimo 42 punkte konkrečiai minimas „Sprendimo *Taricco* 57 punkt[as] ir jame nurodyt[a] Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencij[a]“, Teisingumo Teismo klausimas netiesiogiai apima ir 2015 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Taricco ir kt.* (C-105/14, EU:C:2015:555; toliau – Sprendimas *Taricco I*) poveikį nagrinėjamai bylai.

[8] C-522/16, EU:C:2017:778, toliau – Sprendimas *A*.

– Kodekso 22 straipsnio 6 dalyje, siejamoje su jo 29 straipsniu, numatytu pranešimu, analogišku BMK 221 straipsnio 3 dalyje nustatytam pranešimui, dėl kurio nutraukiamas trejų metų senaties terminas, kaip nustatyta 2019 m. liepos 10 d. Sprendime *CEVA Freight Holland*[9] (43, 45, 46 ir 48 punktai).

IV. Analizė

A. Pirminės pastabos

22. Prieš nagrinėdamas atsakymą, kurį reikia pateikti *Hoge Raad der Nederlanden*, patikslinsiu informaciją apie Teisingumo Teismo klausimus šalims ir procese dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalyvaujantiems subjektams.

23. Šiuose Teisingumo Teismo klausimuose nėra ginčijamos faktinės aplinkybės, aprašytos nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą[10]. Priešingai, juose į šias aplinkybes atsižvelgiama ir tai leidžia teismui *a quo* pateikti Sąjungos teisės apžvalgą, kuri nevisiškai sutampa su jo požiūriu į šią teisę.

24. Niekas netrukdo Teisingumo Teismui, remiantis bylos medžiaga ir jam pateiktomis pastabomis, pateikti nacionaliniam teismui gaires dėl prašyme priimti prejudicinį sprendimą neminimų klausimų, jeigu jis mano, kad to reikia siekiant pagerinti bendradarbiavimą su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiu teismu.

1. Veikos, dėl kurios atsirado skola muitinei, kvalifikavimas ir jos pasekmės senaties terminui

25. BMK 221 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „jeigu priežastis, dėl kurios atsirado muitinės skola [skola muitinei], buvo veiksmas [veika], dėl kurio [už kurią] galėjo būti iškelta baudžiamoji byla, pranešimas apie skolos sumą skolininkui gali būti pateikiamas ir pasibaigus 3 dalyje nurodytam trejų metų [nuo skolos atsiradimo] laikotarpiui, laikantis galiojančių nuostatų“.

26. Net jeigu šioje nuostatoje ar kitose to paties BMK 221 straipsnio dalyse nevartojama sąvoka „*senaties terminas*“, Teisingumo Teismas nusprendė, kad jose nurodytas trejų metų terminas būtent ir yra skolos muitinei senaties terminas[11].

27. Taigi „pagal nusistovėjusią teismo praktiką [BMK] 221 straipsnio 3 dalies pirmame sakinyje nustatyta *senaties termino skaičiavimo taisyklė*, pagal kurią pranešimo apie mokėtiną importo arba eksporto muito sumą nebegalima pateikti pasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo skolos muitinei atsiradimo dienos“[12].

[9] C-249/18, EU:C:2019:587; toliau – Sprendimas *CEVA*.

[10] Kaip Teisingumo Teismas nurodė 2020 m. balandžio 2 d. Sprendimo *Coty Germany* (C-567/18, EU:C:2020:267) 22 punkte, „kadangi tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra kompetentingas nustatyti ir vertinti nagrinėjamos bylos faktines aplinkybes, Teisingumo Teismas iš esmės turi nagrinėti tik tuos veiksnius, kuriuos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė jam pateikti, [ir] atsižvelgti į situaciją, kurią šis teismas laiko nustatyta“.

[11] Iš tiesų jis nurodo, kad „skolos muitinei išieškojimas <…> prilygsta pačios skolos senaties termino pasibaigimui“, kaip nustatyta 2006 m. vasario 23 d. Sprendimo *Molenbergnatie* (C-201/04, EU:C:2006:136; toliau – Sprendimas *Molenbergnatie*) 42 punkte.

[12] 2010 m. birželio 17 d. Sprendimo *Agra* (C-75/09, EU:C:2010:352) 30 punktas ir jame nurodytas Sprendimo *Molenbergnatie* 39 punktas, ir 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *Snauwaert ir kt.* (C-124/08 ir C-125/08, EU:C:2009:469) 28 punktas. Kursyvu originale neišskirta.

28. Vadinasi, pagal nurodytą BMK 221 straipsnio 4 dalį šiame kodekse nustatytas skolos muitinei *senaties terminas* neapsiribojo trejais metais, jeigu „priežastis, dėl kurios atsirado [skola], buvo veiksmas [veika], dėl kurio [už kurią] galėjo būti iškelta baudžiamoji byla“.

29. Tokį vertinimą Teisingumo Teismas pateikė byloje, kurioje prekės į laisvą apyvartą išleistos neteisėtai, pateikus klaidinga informacija pagrįstą muitinės deklaraciją [13].

30. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors išleidimas į laisvą apyvartą yra vienas iš Bendrijos muitinės kodekso 201 straipsnyje išvardytų importo skolos muitinei atsiradimą lemiančių veiksnių, „šis aiškinimas nereiškia, kad tokia skola neatsiranda, kaip tai suprantama pagal Muitinės kodekso 221 straipsnio 4 dalį, dėl tokių veiksmų, kokie nagrinėjami pagrindinėje byloje“ [14].

31. Taigi BMK 221 straipsnio 3 dalyje numatytas terminas galėjo būti ilgesnis nei treji metai, jeigu dėl skolos muitinei atsiradimą lėmusių veikų buvo galima iškelti baudžiamąją bylą [15].

32. Ta pati (šiek tiek pakeista) taisyklė įtvirtinta Kodekso 103 straipsnio 2 dalyje [16]. Pagal ją tuo atveju, jeigu skola muitinei atsiranda dėl veikos, už kurią gali būti iškelta baudžiamoji byla, pranešimo apie šią skolą terminas gali būti pratęstas mažiausiai iki penkerių, o daugiausia iki 10 metų.

33. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali nustatyti, ar šioje byloje situacija yra analogiška nagrinėtai Sprendime *A*, jeigu tai leidžiama jo procedūros taisyklėse [17].

34. Visa informacija, regis, rodo, kad taip ir yra, nes, kaip pažymėta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, 2016 m. birželio 1 d. *Jumbocarry* skirtame pranešime *Inspecteur* nurodė, kad kyla abejonių dėl tikros deklaruotų prekių kilmės, ir pažymėjo, jog kilmės sertifikatas *suklastotas* [18].

35. Jeigu teismas *a quo* patvirtintų, kad už veiką, dėl kurios atsirado *Jumbocarry* skola muitinei, galima iškelti bylą, ši 2013 m. liepos 4 d. atsiradusi skola nebūtų išnykusi dėl senaties nei 2016 m. birželio 1 d. (*Inspecteur* pranešimo data), nei 2016 m. liepos 18 d. (mokėjimo reikalavimo data).

36. Šiomis aplinkybėmis nereikėtų nagrinėti, kokį poveikį pagal BMK arba Kodeksą turėjo veikos, dėl kurių 2016 m. sustabdytas skolos muitinei trejų metų senaties terminas. Kartoju, šis trejų metų terminas nagrinėjamai bylai būtų netaikomas.

[13] Sprendimas *A*. Toje byloje bendrovė, turinti buveinę Vokietijoje, kelis kartus deklaravo prekių, kurių kilmės šalys buvo Brazilija ir Argentina, išleidimą į laisvą apyvartą Nyderlanduose. Nyderlandų muitinė nusprendė, kad keli ūkio subjektai įvykdė kelis sandorius, kuriais „pradinė <…> produktų, įsigytų iš nepriklausomų Pietų Amerikos tiekėjų, kaina buvo taip dirbtinai padidinta sudarant vėlesnius sandorius, kad aptariamų produktų CIF importo kaina buvo didesnė už orientacinę kainą; taip buvo siekiama išvengti reglamentuose <…> numatytų papildomų muitų mokėjimo“ (24 punktas). Teisingumo Teismas padarė tokią išvadą: „kadangi dėl pateiktos klaidingos informacijos nebuvo surinkti tokie papildomi muitai arba jų dalis, darytina išvada, kad tokia skola muitinei „atsiranda“, kaip tai suprantama pagal Muitinės kodekso 221 straipsnio 4 dalį, dėl šios informacijos pateikimo“ (57 punktas).

[14] Ten pat, 58 punktas.

[15] Ten pat, 61 punktas.

[16] 103 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „Jeigu skolos muitinei atsiradimo priežastis buvo veiksmas [veika], dėl kurio [už kurią] tada, kai j[i] buvo įvykdyt[a], galėjo būti iškelta baudžiamoji byla, 1 dalyje nustatytas trejų metų laikotarpis pagal nacionalinę teisę pratęsiamas mažiausiai iki penkerių, o daugiausia iki 10 metų“.

[17] Nyderlandų vyriausybė, atsakydama į Teisingumo Teismo klausimus, pažymėjo, kad nagrinėjant kasacinį skundą negalima vertinti, ar buvo padaryta veikų, už kurias gali būti iškelta byla, jeigu pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai to nekonstatavo.

[18] Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 2.3 punktas. Sprendimo *A* 45 punkte Teisingumo Teismas, remdamasis BMK 201 straipsniu, paaiškino, jog „iš šios nuostatos matyti, kad informacija, kuria remiantis buvo surašyta muitinės deklaracija, turi būti laikoma „klaidinga“, <…> jei dėl jos nebuvo surinkti visi pagal teisės aktus privalomi sumokėti importo muitai arba jų dalis“.

2. BMK numatytas pranešimas skolininkui

37. Apie muitų sumą, muitinės apskaičiuotą gavus reikiamus duomenis [19], skolininkui turėjo būti pranešta taikant „atitinkamas procedūras“ ne vėliau kaip per trejus metus nuo šios skolos atsiradimo, kaip numatyta BMK 221 straipsnio 1 ir 3 dalyse.

38. Teisingumo Teismas yra priėmęs sprendimą dėl šio *pranešimo*; dėl jo formos ir turinio jis nurodė, kad „<…> kompetentingų valstybės institucijų pareiga yra užtikrinti pranešimą, kuris leistų muitinės skolininkui tiksliai žinoti savo teises“ [20]. Vis dėlto nebūtina atsižvelgti į specialias proceso teisės normas [21].

39. Kiek tai susiję su pranešimo poveikiu, Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl „skolininkui <…> pateikt[o] pranešim[o] pagal [BMK] 221 straipsnio 3 dalį *nutraukiamas* senaties terminas“, o pasibaigus šiam terminui išnyksta skola muitinei [22].

40. „Pranešimai“, nurodyti, pirma, BMK 221 straipsnio 1 ir 3 dalyse ir, antra, Kodekso 22 straipsnio 6 dalyje bei 103 straipsnio 3 dalies b punkte, yra akivaizdžiai susiję. Jie nevisiškai sutampa [23], tačiau laikantis požiūrio, kurį Teisingumo Teismas taikė aiškindamas pirmąjį iš šių straipsnių, tam tikromis aplinkybėmis juos galima laikyti lygiaverčio turinio administracinės teisės aktais.

41. BMK aiškiai nenumatyta, kad apie skolininko interesams nenaudingus administracinius sprendimus jam būtų pranešta prieš priimant šiuos sprendimus. Kaip jau nurodžiau, BMK tik nustatyta, kad Mokesčių inspekcija pagal atitinkamas procedūras turi informuoti skolininką apie muitų sumą, kol nesibaigė trejų metų terminas, skaičiuojamas nuo skolos muitinei atsiradimo.

42. Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal BMK išankstinis pranešimas privalomas [24], nes jis skolininkui suteikia progą būti išklausytam, taip pat padeda užtikrinti, kad „kompetentinga valdžios institucija galėtų atsižvelgti į visas svarbias aplinkybes“ [25]. Jau nurodžiau, kad dėl šio pranešimo „nutraukiamas“ skolos muitinei senaties terminas [26].

[19] BMK 217 straipsnis. Jeigu mokėtinų muitų suma sutapo su nurodyta muitinės deklaracijoje, pranešimo siųsti nebereikėjo, nes šį pranešimą pakeičia muitinės leidimas išleisti prekes (žr. BMK 221 straipsnio 2 dalį).

[20] Sprendimo *Molenbergnatie* 53 punktas. Toje byloje siekta išsiaiškinti, ar kaip pranešimas gali būti pateiktas dokumentas, kuriame „<…> nenurodomas [BMK] 221 straipsnis ar [nenurodoma,] kad tai yra pranešimas skolininkui apie privalomo sumokėti muito sumą“ (kaip Teisingumo Teismui pateiktame ketvirtame klausime (sprendimo 24 punktas) nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas).

[21] Ten pat, 53 ir 54 punktai ir rezoliucinės dalies 4 punktas.

[22] Sprendimo *CEVA* 47 punktas. Kursyvu originale neišskirta.

[23] Taigi jie neturi būti automatiškai ar apskritai pripažįstami lygiaverčiais: šiuo klausimu pritariu Komisijos atsakymui į Teisingumo Teismo klausimus (15 ir paskesni punktai). Siūlau jų lygiavertiškumą nagrinėti *kiekvienu konkrečiu atveju*, atsižvelgiant į konkrečias to atvejo aplinkybes.

[24] 2014 m. liepos 3 d. Sprendimo *Kamino International Logistics ir Datema Hellmann Worldwide Logistics* (C-129/13 ir C-130/13, EU:C:2014:2041) 28 ir paskesni punktai.

[25] Ten pat, 38 punktas; jame nustatyta: „siekiant užtikrinti veiksmingą atitinkamo asmens ar įmonės apsaugą, [pranešimas] būtent skirt[as], kad šie galėtų ištaisyti klaidą ar pateikti su savo individualia situacija susijusių įrodymų, kurie būtų palankūs tam, kad sprendimas būtų arba nebūtų priimtas arba kad būtų nulemtas jo turinys“.

[26] Sprendimo *CEVA* 47 punktas. Sprendime nurodomas senaties termino „nutraukimas“; vis dėlto, priešingai, būtų galima kalbėti ne apie nutraukimą tiesiogine šio žodžio prasme (dėl jo turėtų prasidėti naujas senaties terminas), o veikiau apie termino „sustabdymą“. Termino „sustabdymas“ dėl skundo pateikimo tiesiogiai minimas BMK 221 straipsnio 3 dalyje.

43. Kadangi BMK aiškiai nenustatytas įpareigojimas pateikti skolininkui išankstinį pranešimą, jame taip pat nenumatyta kitų aspektų, susijusių su šiuo pranešimu, kaip antai būdų pastaboms pateikti arba jų pateikimo termino. Šie klausimai turėjo būti reglamentuojami nacionalinėje teisėje, laikantis veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų.

44. Kodekse pranešimas skolininkui jau aiškiai reglamentuojamas, kad skolininkas galėtų pateikti pastabų, siekdamas apginti savo interesus [27]. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją dėl BMK, taikant Kodekso 103 straipsnio 3 dalies b punktą, suteikiama galimybė šiuo administracijos aktu sustabdyti trejų metų pranešimo apie skolą terminą, kurio *dies a quo* sutampa su skolos atsiradimo momentu (tai tam tikru mastu prieštarauja teisės į gynybą pripažinimui) [28]. Sustabdymas trunka tol, kol baigiasi laikotarpis, per kurį skolininkas gali pateikti pastabas [29]; nuo tada terminas pradedamas skaičiuoti iš naujo.

45. Kitaip tariant, dėl Kodekso 103 straipsnio 3 dalies b punkte numatyto sustabdymo prie trejų metų termino, kuris apskaičiuojamas nuo skolos muitinei atsiradimo ir yra galutinis pranešimo apie šią skolą terminas, pridedama 30 dienų. Iš tiesų taip pratęsiamas (labai nedaug) senaties terminas, dėl kurio išnyksta administracijos teisė išieškoti skolą muitinei [30].

46. Kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nagrinėjamoje byloje *Inspecteur* 2016 m. birželio 1 d. pateikė pranešimą *Jumbocarry* siekdamas informuoti ją, kad ketina skolą muitinei išieškoti *a posteriori*, taikydamas 12 % tarifą, ir suteikė 30 dienų terminą savo pozicijai paaiškinti.

47. Jeigu būtų susiklosčiusi veikų seka, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taikydamas pirma minėtą jurisprudenciją, galėtų vertinti du bylai svarbius aspektus:

– pirma, aplinkybę, kad tokio turinio pranešimas galėjo būti tinkamas siekiant suteikti skolininkui tinkamos informacijos ir sudaryti jam sąlygas ginti savo teises žinant visas bylos aplinkybes, kaip tai suprantama pagal Sprendime *Molenbergnatie* pateiktą BMK 221 straipsnio 3 dalies išaiškinimą [31],

– antra, aplinkybę, kad dėl šio pranešimo būtų *nutrauktas* (arba sustabdytas) trejų metų senaties terminas, skaičiuojamas nuo skolos muitinei atsiradimo, taip pat taikant BMK 221 straipsnio 3 dalį, išaiškintą Teisingumo Teismo [32].

[27] Paprastai „prieš priimdama sprendimą, kuris galėtų būti nepalankus pareiškėjui, muitinė praneša pareiškėjui priežastis, kuriomis ketina pagrįsti savo sprendimą, ir suteikia jam galimybę per nustatytą laikotarpį, skaičiuojamą nuo tos dienos, kurią jis gauna tokį pranešimą arba laikomas jį gavusiu, pareikšti savo nuomonę“ (Kodekso 22 straipsnio 6 dalis). Be to, žr. 29 straipsnį, taikomą tuo atveju, kai muitinės sprendimas priimtas ne suinteresuotojo asmens prašymu.

[28] Taigi siekiama užtikrinti, kad skola muitinei neišnyktų tuo atveju, kai pranešimas pateikiamas beveik pasibaigus terminui. Žr. Komisijos pasiūlyme pateiktą 62 pakeitimą, kuriuo iš dalies pakeistas 91 straipsnis; Pranešimas dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, dokumentas A7-0006/2013, p. 47.

[29] Kodekso 24 straipsnio f punkte Komisijai suteiktas įgaliojimas priimti deleguotuosius aktus siekiant nustatyti 22 straipsnio 6 dalies pirmoje pastraipoje nurodyto laikotarpio trukmę. Deleguotojo reglamento 2015/2446 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta šio laikotarpio trukmė yra 30 dienų.

[30] Žr. šios išvados 11 išnašą.

[31] Šios išvados 38 punktas. Atsakydama į Teisingumo Teismo klausimus Taryba nurodė pritarianti teiginiui, kad tokia galimybė įmanoma susiklosčius konkrečioms situacijoms (taigi ji nėra bendra).

[32] Šios išvados 39 punktas.

48. Taigi nesvarbu, kuris kodeksas būtų taikomas (BMK ar Kodeksas), trejų metų senaties terminas būtų sustabdytas (arba galbūt nutrauktas) dėl 2016 m. birželio 1 d. *Inspecteur* pranešimo *Jumbocarry*, t. y. prieš baigiantis trejiems metams, skaičiuojamiems nuo 2013 m. liepos 4 d. – šios skolos atsiradimo dienos.

49. Be to, tikėtina [33], kad tą dieną (2016 m. liepos 18 d.), kurią *Jumbocarry* pranešta apie mokėjimo reikalavimą, pagal BMK nebuvo suėjęs trejų metų senaties terminas (pailgintas sustabdymo laikotarpiu), kuriam pasibaigus išnyksta skola muitinei, nes terminas buvo sustabdytas tol, kol baigsis skolininkui suteiktas terminas pastaboms pateikti.

B. Papildomos pastabos dėl prejudicinių klausimų

50. Bet kuriuo atveju pasiūlysiu, kaip atsakyti į prejudicinius klausimus, jeigu išnagrinėjęs abu pirma nurodytus aspektus [34] teismas *a quo* nuspręstų, kad jam vis dar reikia Sąjungos teisės normų, su kuriomis susiję tie klausimai, išaiškinimo.

1. Pirmasis klausimas

51. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad jam kyla abejonių dėl Kodekso taisyklių, pagal Kodekso 288 straipsnio 2 dalį taikomų nuo 2016 m. gegužės 1 d., poveikio *ratione temporis*:

– pirma, jis abejoja dėl skolos muitinei senaties termino (Kodekso 103 straipsnio 3 dalies b punktas),

– antra, jam kyla abejonių dėl šios skolos išnykimo (Kodekso 124 straipsnio 1 dalies įžanginis sakinys ir a punktas), kai nebegalima pateikti skolininkui pranešimo pagal Kodekso 103 straipsnį.

52. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taip pat šalys ir procese dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalyvaujantys subjektai pateikia argumentų dėl nagrinėjamų nuostatų laikymo procesinėmis arba materialinėmis nuostatomis. Manau, kad analizę reikia pradėti nuo šio klausimo.

a) Taikomų teisės normų procesinis ar materialinis pobūdis ir jų poveikis nagrinėjamai bylai

53. Šalys ir į bylą įstojusios šalys remiasi *įprasta* Teisingumo Teismo jurisprudencija; Teisingumo Teismas, spręsdamas dėl naujų teisės normų poveikio laiko atžvilgiu, nesvarbu, ar situacijos dar formuojasi, ar jau yra galutinai susidariusios, daro skirtumą, atsižvelgdamas į tai, ar teisės normos yra procesinės, ar materialinės.

[33] Kaip nurodžiau šios išvados 43 punkte, pagal BMK teisė nustatyti pastabų pateikimo terminą buvo suteikta nacionaliniam įstatymų leidėjui, privalančiam laikytis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.

[34] Parlamentas teigia, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą taptų hipotetinis, jeigu būtų pritarta bet kuriam iš šių dviejų aspektų (Parlamento atsakymo į Teisingumo Teismo klausimus 12 punktas).

54. Pagal šią jurisprudenciją „procesinės taisyklės apskritai laikomos taikytinomis visiems jų įsigaliojimo metu nagrinėjamiems teisiniams ginčams, skirtingai nei materialinės normos, kurios paprastai aiškinamos kaip netaikytinos iki jų įsigaliojimo susidariusioms situacijoms“ [35].

55. Teisingumo Teismas savo jurisprudenciją dėl materialinių taisyklių taikymo laiko atžvilgiu paaiškino taip: „nauja teisės norma taikoma nuo akto, kuriame ji įtvirtinta, įsigaliojimo ir, nors netaikoma teisinėms situacijoms, kurių atsirado ir kurios galutinai susidarė iki šio įsigaliojimo, tokia nauja teisės norma nedelsiant taikoma situacijos, kuri susiklostė galiojant ankstesniam įstatymui [ankstesnei teisės normai], būsimoms pasekmėms ir naujoms teisinėms situacijoms. Laikantis teisės aktų negaliojimo atgaline data principo, kitaip yra tik tuo atveju, jei nauja teisės norma priimama kartu su specialiomis nuostatomis, kurios konkrečiai nustato jos taikymo laiko atžvilgiu sąlygas“ [36].

56. Pagal šią jurisprudenciją [37], atsižvelgiant į aplinkybes, galima patikslinti tam tikrus aspektus. Taigi:

– apskritai procesinės nuostatos taikomos nuo jų įsigaliojimo dienos,

– materialinės nuostatos, priešingai, neturi poveikio teisinėms situacijoms, kurios galutinai susidarė iki jų įsigaliojimo, nebent iš jų turinio, tikslo ar struktūros matyti, kad joms turi būti priskirtas toks poveikis [38],

– šios taisyklės išimtimi galima laikyti atvejį, kai „Sąjungos teisės akte, kuriuo buvo siekiama bendrai reglamentuoti paskesnį muitų išieškojimą, buvo ir procesinių, ir materialinių normų, sudarančių nedalomą visumą, kurių konkrečios nuostatos negali būti vertinamos atskirai, kiek tai susiję su jų galiojimu laiko atžvilgiu“ [39].

57. Jeigu būtų pritarta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir šalių bei procese dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalyvaujančių subjektų pastabose pateiktai pozicijai, reikėtų analizuoti, kokie (procesiniai ar materialiniai) yra Kodekso straipsniai, su kuriais susijęs pirmasis klausimas.

58. Atlikus šią analizę reikėtų konstatuoti, kad tos nuostatos yra materialinės, atsižvelgiant į Sprendime *Molenbergnatie* pateiktas Teisingumo Teismo išvadas. Pagal šį sprendimą BMK 221 straipsnio 3 dalis „laikytina materialia [materialine] norma“ [40].

[35] Sprendimo *Molenbergnatie* 31 punktas.

[36] 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *O'Brien* (C-432/17, EU:C:2018:879) 27 punktas.

[37] Ji taikoma ir muitinės srityje (žr. visų pirma 1981 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Meridionale Industria Salumi ir kt.* (212/80–217/80, EU:C:1981:270) 9 punktą ir 2006 m. kovo 9 d. Sprendimo *Beemsterboer Coldstore Services* (C-293/04, EU:C:2006:162) 19–21 punktus), ir kitose srityse (žr., be kita ko, 2002 m. sausio 29 d. Sprendimo *Pokrzeptowicz-Meyer* (C-162/00, EU:C:2002:57) 49 ir 50 punktus; 2012 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija* (C-610/10, EU:C:2012:781) 45 punktą ir 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *O'Brien* (C-432/17, EU:C:2018:879) 26 ir 27 punktus).

[38] 2006 m. kovo 9 d. Sprendimo *Beemsterboer Coldstore Services* (C-293/04, EU:C:2006:162) 21 punkte nustatyta: „Tačiau materialinės teisės Bendrijos taisyklės išimtinai gali būti aiškinamos kaip apimančios situacijas iki jų įsigaliojimo, kai iš jų turinio, tikslo ar struktūros aiškiai matyti, kad joms turi būti priskirtas toks poveikis (žr. 1981 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Salumi ir kt.*, 212/80–217/80, EU:C:1981:270, 9 punktą; 1993 m. liepos 15 d. Sprendimo *GruSa Fleich*, C-34/92, EU:C:1993:317, 22 punktą ir 2002 m. rugsėjo 24 d. Sprendimo *Falck ir Acciaierie di Bolzano prieš Komisiją*, C-74/00 P ir C-75/00 P, EU:C:2002:524, 119 punktą)“.

[39] 2015 m. kovo 26 d. Sprendimo *Komisija / Moravia Gas Storage* (C-596/13 P, EU:C:2015:203) 36 punktas ir jame nurodytas 1981 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Meridionale Industria Salumi ir kt.* (212/80–217/80, EU:C:1981:270).

[40] Sprendimo *Molenbergnatie* 42 punkte nustatyta: „[BMK] 221 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta norma, priešingai nei to paties straipsnio 1 ir 2 dalys, laikytina materialia [materialine] norma, ir dėl to ji netaikytina iki 1994 m. sausio 1 [d.] atsiradusios skolos muitinei išieškojimui“.

59. Siekdamas pripažinti šį straipsnį materialine, o ne procesine nuostata, Teisingumo Teismas atsižvelgė į aplinkybės, kad institucijos per trejus metus nepraneša apie skolos sumą, poveikį pagal BMK 233 straipsnyje išvardytus šios skolos išnykimo pagrindus: remdamasis šiais pagrindais jis padarė išvadą, kad jeigu susiklosto abiejose nuostatose numatytos aplinkybės, „pasibaigia skolos senaties terminas, ir todėl ji išnyksta“ [41].

60. Neatsižvelgiant į tai, kokia nuomonė jurisprudencijoje gali būti išreikšta dėl šių argumentų [42], neabejotina, kad Teisingumo Teismas 221 straipsnio 3 dalį, aiškinamą kartu su BMK 233 straipsniu, pasirinko laikyti materialine nuostata.

61. Nekyla didelių sunkumų šį vertinimą pritaikyti atitinkamai Kodekso nuostatai: 103 straipsnio 3 dalies įžanginis sakinys ir b punktas, aiškinami kartu su to paties Kodekso 124 straipsnio 1 dalies įžanginiu sakiniu ir a punktu, suformuluoti taip pat, kaip BMK 221 straipsnio 3 dalis.

62. Taigi, kadangi Kodekso nuostatos, kurias prašoma išaiškinti, yra materialinės, pagal Sprendimą *Molenbergnatie* jos neturėtų būti taikomos skolai muitinei, atsiradusiai iki šių nuostatų įsigaliojimo.

63. Vis dėlto draudimas naujas materialines nuostatas taikyti iki jų įsigaliojimo susidariusioms situacijoms taikomas tada, kai „teisin[ės] situacij[os] <…> atsirado ir <…> galutinai susidarė iki šio įsigaliojimo“ [43]. Nagrinėjamu atveju taip nėra, nes senaties terminas dar nebuvo suėjęs.

64. Kaip teisingai pabrėžia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Molenbergnatie*, skolininko situacija buvo galutinai susidariusi. Priešingai, *Jumbocarry* skolos muitinei „senaties terminas 2016 m. gegužės 1 d.“ [44] dar nebuvo suėjęs. Remdamasis tuo nacionalinis teismas priduria, kad „suinteresuotojo asmens situacija skiriasi nuo tos, kuri išnagrinėta Sprendimo *Molenbergnatie* 41 punkte“ [45].

65. Iš tikrųjų remiantis bylos medžiaga galima daryti tokias išvadas:

– *Jumbocarry* skola atsirado 2013 m. liepos 4 d.,

– tuo metu, kai pradėti taikyti Kodekso 103 ir 124 straipsniai (t. y. 2016 m. gegužės 1 d.) [46] – ši data nėra jų įsigaliojimo data, – nebuvo suėjęs tos skolos muitinei trejų metų senaties terminas. Šis terminas būtų suėjęs 2016 m. liepos 4 d., jeigu nebūtų sustabdytas (kaip iš tiesų ir buvo) remiantis *Inspecteur* pranešimu (2016 m. birželio 1 d.).

41 Ten pat, 41 punktas.

42 Iš Sprendimo *Molenbergnatie* gerai matyti, kad sunku paaiškinti *summa divisio* tarp procesinių ir materialinių taisyklių; kartais atskiriant šias taisykles neatsižvelgiama į neatsiejamą jų ryšį. Iš tiesų BMK 221 straipsnio 3 dalyje tiesiogiai reglamentuojami reikalavimai dėl pranešimo skolininkui (*procesiniai*), kaip antai ilgiausias terminas, per kurį pranešimas turi būti pateiktas, ir pareikšto ieškinio stabdomasis poveikis, net jeigu dėl pavėluoto pranešimo pateikimo atsiranda *materialinė* pasekmė – sueina skolos muitinei senaties terminas.

43 Žr. šios išvados 56 punktą.

44 Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 4.4.3 punktas.

45 Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 4.4.3 punktas *in fine*.

46 Žr. Kodekso 288 straipsnį, pakartotą šios išvados 11 punkte.

66. Vadinasi, kalbant apie skolos senaties terminą, *Jumbocarry* teisinė situacija nebuvo galutinai susidariusi, kai Nyderlandų mokesčių inspekcija sustabdė trejų metų terminą, 2016 m. birželio 1 d. informavusi apie priežastis, dėl kurių siekė pranešti apie skolą muitinei (pagal Kodekso 22 straipsnio 6 dalį ir 103 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį ir b punktą).

67. Šiomis aplinkybėmis manau, kad visiškai nereikia prieštarauti Kodekso 103 straipsnio 3 dalies įžanginio sakinio ir b punkto ir 124 straipsnio 1 dalies įžanginio sakinio bei a punkto taikymui. Taigi atsakymas į pirmąjį prejudicinį klausimą turi būti teigiamas.

68. Šį sprendimą galima patvirtinti remiantis tokiais pačiais kriterijais, numatytais sprendimuose *Taricco I* ir *Taricco II*. Pirmąjį iš šių sprendimų Parlamentas nurodė savo rašytinėse pastabose; Teisingumo Teismo prašymu bylos šalys bei kiti procese dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalyvaujantys subjektai galėjo pateikti pastabų dėl abiejų sprendimų poveikio.

b) Sprendimų „Taricco I“ ir „Taricco II“ poveikis nagrinėjamai bylai

69. Baudžiamosios teisės doktrinoje viena iš problemų, dėl kurių įprastai buvo ginčijamasi, kilo dėl nusikalstamų veikų senaties terminų pailginimo pagal naują įstatymą, prieš baigiantis senaties terminams, galiojusiems padarant šias veikas [47].

70. Dėl tokio pailginimo kilo sunkumų analizuojant senaties terminą pagal bendrąjį principą, kuriuo remiantis draudžiama atgaline data *in peius* taikyti baudžiamąją teisę. Toks draudimas įtvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 49 straipsnio 1 dalyje.

71. Laikantis priešingų pozicijų, šiuo klausimu pateikiami du vienas kitam prieštaraujantys argumentai: a) kad senaties terminui, prasidėjusiam prieš įsigaliojant naujam įstatymui, taikomas ankstesnis įstatymas (*tempus regit actum*); b) kad teisės aktų leidėjui nekyla jokių kliūčių pailginti senaties terminą, tačiau naujas terminas (ilgesnis už ankstesnįjį) taikomas tik nusikalstamoms veikoms, kurių senaties terminas dar nebuvo suėjęs pagal ankstesnį įstatymą [48].

72. Atsakydamas į vieną iš prejudicinių klausimų, pateiktų byloje *Taricco I*, Teisingumo Teismas rėmėsi Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, susijusia su 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 7 straipsniu, kuriame įtvirtintos teisės, atitinkančios Chartijos 49 straipsniu užtikrinamas teises.

73. Pagal šią jurisprudenciją Teisingumo Teismas pripažino, kad „senaties termino pratęsimas ir jo taikymas nedelsiant nepažeidžia šios konvencijos 7 straipsniu užtikrinamų teisių, nes šis straipsnis negali būti aiškinamas kaip užkertantis kelią pratęsti senaties terminus, jeigu niekuomet nėra suėjusi veikų, kuriomis kaltinama, senatis“ [49].

[47] Ypač didelė problema kilo tada, kai nusikalstamų veikų senaties terminas, kurį iki tol buvo galima pripažinti pasibaigusiu, pagal naujus įstatymus nebebuvo taikomas.

[48] Paprastai pripažįstama, kad jeigu (ankstesni) terminai baigėsi, negalima taikyti numatytų naujame įstatyme.

[49] Sprendimo *Taricco I* 57 punktas. Šiame punkte pateiktoje nuorodoje į Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją minimi tokie sprendimai: Sprendimo *Coëme ir kiti prieš Belgiją*, Nr. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 ir 33210/96, 149 punktas, EŽTT 2000-VII; 2009 m. rugsėjo 17 d. EŽTT sprendimo *Scoppola prieš Italiją*, (Nr. 2), Nr. 10249/03, 110 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija ir 2011 m. rugsėjo 20 d. EŽTT sprendimo *OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos prieš Rusiją*, Nr. 14902/04, 563, 564 ir 570 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija.

74. Generalinė advokatė J. Kokott išvados byloje *Taricco I* pateikė tokią pačią poziciją: „kol nesuėjęs senaties terminas, laikotarpis, per kurį už nusikalstamą veiką gali būti traukiama baudžiamojon atsakomybėn, gali pasikeisti ir po veikos padarymo“ [50].

75. Sprendime *Taricco II* ši pozicija patvirtinta: jame pripažinta, kad nacionalinės teisės aktų leidėjas gali „prailgin[inti] senaties terminą ir jį taik[yti] nedelsdamas, įskaitant atvejus, kai veikų, kuriomis kaltinama, senatis dar nepasibaigusi“. Teisingumo Teismas pridūrė, kad panašus pailginimas „iš esmės nepažeidžia *nullum crimen, nulla poena sine lege* principo (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Taricco [I]* 57 punktą ir jame nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją)“ [51].

76. Žinoma, nacionalinės teisės normos, su kuriomis susiję sprendimai *Taricco I* ir *Taricco II*, skiriasi nuo nagrinėjamų šioje byloje. Tose bylose nagrinėtas atvejis, kai buvo ne nustatytas naujas nusikalstamų veikų senaties termino pailginimas, o sutrumpinta ilgiausia laikotarpio, per kurį šis terminas galėjo būti pertrauktas, trukmė [52], todėl buvo „neutralizuo[tas] senaties pertraukimo priežasties veikimas laiko atžvilgiu“ [53].

77. Be to, akivaizdu, kad Teisingumo Teismas, gavęs *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas, Italija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje *Taricco II*, nagrinėjamą teisės aktą analizavo atsižvelgdamas į kitus aspektus nei tie, kuriais remdamasis priėmė Sprendimą *Taricco I*:

– Sprendime *Taricco I* jis nagrinėjo baudžiamojoje byloje, pradėtoje dėl nusikalstamų veikų, susijusių su pridėtinės vertės mokesčio išieškojimu, kylančią Italijos teismo pareigą netaikyti tam tikrų nacionalinės teisės normų dėl nusikalstamų veikų senaties termino pertraukimo, pagal kurias, pridėjus įprastą toje valstybėje narėje procesų trukmę, nusikalstamos veikos vykdytojai praktiškai tapdavo nebaudžiami, ir tai kenkė Sąjungos finansiniams interesams,

– Sprendime *Taricco II* Teisingumo Teismas patikslino Sprendime *Taricco I* pateiktus argumentus [54], nagrinėdamas pareigą netaikyti nacionalinės teisės normų dėl senaties termino (kaip nurodė *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas), Italijoje šios teisės normos yra materialinės) [55], kiek tai susiję su principu *nullum crimen, nulla poena sine lege* [56]. Jis taip pat paaiškino teisės aktų leidėjo ir baudžiamųjų bylų teismo funkcijas, vykdomas siekiant ištaisyti

[50] Generalinės advokatės J. Kokott išvados (C 105/14, EU:C:2015:293) 120 punktas. Grįsdama šį argumentą ji nurodė „2000 m. birželio 22 d. EŽTT sprendim[ą] *Coëme ir kt. / Belgija* (pareiškimas Nr. 32492/96 ir kt., *Recueil des arrêts et décisions* 2000-VII, 149 punktas)“.

[51] Sprendimo *Taricco II* 42 punktas.

[52] Pagal Italijos teisės aktus šio termino *pertraukimas*, kaip teisinis institutas, kuris skiriasi nuo termino *sustabdymo*, lėmė tai, kad terminas pradėtas skaičiuoti iš naujo nuo jo pertraukimo dienos. Vis dėlto pagal Baudžiamojo kodekso 161 straipsnį pertraukimo laikotarpis negalėjo viršyti pusės (viso) senaties termino: Įstatymu Nr. 251/2005 iš dalies pakeitus šį kodeksą ilgiausia pertraukimo laikotarpio trukmė yra ketvirtadalis bendro termino. Padarius šį teisės akto pakeitimą pertraukimo, vykdomo dėl to, kas subjektas patrauktas atsakomybėn, laikotarpis labai sutrumpėjo ir tai skatino nebaudžiamumą, ypač tuo atveju, kai nusikalstamų veikų tyrimai buvo labai sudėtingi, todėl turėjo būti išsamūs, nors senaties terminas iki Įstatymo Nr. 251/2005 įsigaliojimo ir jam įsigaliojus buvo toks pat. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymėjo, kad 2005 m. padarius Baudžiamojo kodekso 161 straipsnio antros pastraipos pakeitimą „nuostatos, pagal kurią, pertraukus senaties terminą, senaties terminą leidžiama pratęsti tik pradinio termino ketvirčiu, senatis daugeliu baudžiamojo persekiojimo atvejų praktiškai nepertraukiama“ (Sprendimo *Taricco I* 23 punktas).

[53] Sprendimo *Taricco I* 46 punktas.

[54] Sprendime *Taricco I* nustatyta, kad taikant nacionalines taisykles dėl senaties termino priemonės, numatytos siekiant kovoti su Sąjungos finansiniams interesams prieštaraujančia neteisėta veika, buvo neveiksmingos ir neturėjo atgrasomojo pobūdžio. Dėl to nacionalinis teismas galėjo netaikyti tų nacionalinių nuostatų, jeigu tai buvo būtina siekiant užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą (47 ir 49 punktai).

[55] Sprendimo *Taricco II* 27 punktas.

[56] *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) pabrėžė, kad „Sprendime *Taricco [I]* pareikšta pozicija dėl jame įtvirtintos taisyklės ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos <…> 49 straipsnio suderinamumo tik tiek, kiek tai susiję su negaliojimo atgaline data principu [tačiau] Teisingumo Teismas neišnagrinėjo kito *nullum crimen, nulla poena sine lege* principo aspekto, t. y. reikalavimo, kad bausmių sistema būtų pakankamai aiški“ (Sprendimo *Taricco II* 19 punktas).

padėtį, kai pagal nacionalinės teisės sistemą nebuvo laikomasi dėl Sąjungos finansinių interesų apsaugos kylančių reikalavimų, kad būtų taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios sankcijos.

78. To, kad abu sprendimai akivaizdžiai skiriasi, vis dėlto nematyti atsižvelgiant į šioje byloje nagrinėjamo ginčo dalyką – aplinkybės, kad naujas senaties terminas (ilgesnis už ankstesnį) nedelsiant taikomas veikoms, kurių senaties terminas dar nesuėjo, teisėtumą.

79. Šiuo konkrečiu klausimu abu sprendimai sutampa: Sprendimo *Taricco II* 42 punkte be išlygų pritariama teiginiui, pateiktam Sprendimo *Taricco I* 57 punkte, taip pat Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijai, nurodytai Sprendime *Taricco I*.

80. Taigi, jeigu pagal naują teisės normą galima nedelsiant pailginti senaties terminą, taikomą nusikalstamoms veikoms, kurių senaties terminas dar nesuėjo, juo labiau šia taisykle galima remtis nagrinėjant skolos muitinei senaties termino sustabdymą (jis nėra baudžiamojo pobūdžio), trunkantį ribotą laikotarpį, kai nėra praėję treji metai, kurie pagal ankstesnį teisės aktą reikalingi siekiant laikyti skolos senaties terminą pasibaigusiu [57].

2. Antrasis prejudicinis klausimas

81. Antrasis prejudicinis klausimas suformuluotas labai glaustai. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori išsiaiškinti, ar tuo atveju, „jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas“, Kodekso 103 straipsnio 3 dalies įžanginio sakinio ir b punkto, taip pat 124 straipsnio 1 dalies įžanginio sakinio ir a punkto taikymas atitinka teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus.

82. Parlamentas įstojo į šią bylą, nes laikėsi nuomonės, kad teismas *a quo* antrajame klausime, „regis“, abejoja, ar abu Kodekso straipsniai, su kuriais susijęs pirmasis klausimas (nors ir netiesiogiai), yra galiojantys [58].

83. Vis dėlto nemanau, kad aiškinant nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą galima pripažinti, jog antrajame klausime išreiškiama abejonė dėl tų Sąjungos teisės normų galiojimo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja ne apskritai dėl šių teisės normų galiojimo, o dėl jų taikymo laiko atžvilgiu konkrečiu atveju. Žinoma, nutarties pabaigoje jis nurodo, kad Kodekso 103 straipsnio 3 dalis netaikoma, tačiau jis tai mini veikiau atsižvelgdamas į pavienes bylos aplinkybes.

84. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pripažįstama, kad pagrįstai galima remtis teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principais, nes „galima teigti“, kad skolos muitinei atsiradimo dieną (2013 m. liepos 4 d.) „suinteresuotajam asmeniui buvo neaišku ir jis negalėjo numatyti, kad muitinės teisės akto nuostatos dėl skolos išieškojimo ir senaties termino bus iš dalies pakeistos <…>“ [59].

[57] Panašią poziciją išdėstė Parlamentas, pasiūlęs nagrinėjamoje byloje taikyti Sprendimo *Taricco I* 54–57 punktus: „baudžiamosiose byloje iš teisėtų lūkesčių principo kylantys reikalavimai yra griežtesni nei administracinėse bylose, prie kurių priskiriamas skolos muitinei išieškojimas“ (jos rašytinių pastabų 42 punktas). Nyderlandų vyriausybė savo atsakyme į Teisingumo Teismo klausimus pritaria šiam vertinimui (5 ir 6 punktai).

[58] Jo rašytinių pastabų 2 punktas.

[59] Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 4.7.2 punktas.

85. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažįsta, kad patvirtinęs Kodekso 22 straipsnio 6 dalį ir 29 straipsnį Sąjungos teisės aktų leidėjas sustiprino teisinę skolininko padėtį, nes suteikė jam teisę per tam tikrą laikotarpį pateikti savo pastabas [60]. Tai, kad šios nuostatos susijusios su senaties termino sustabdymu, kol bus pateiktos pastabos, nereiškia, jog skolininko situacija pablogėja tiek, kad turėtų būti netaikoma Kodekso 103 straipsnio 3 dalis [61].

86. Pagal suformuotą jurisprudenciją „teisinio saugumo principas reikalauja, kad teisės normos būtų aiškios, tikslios ir nuspėjamo poveikio, kad suinteresuotieji asmenys galėtų suprasti Sąjungos teisės reglamentuojamas situacijas ir teisinius santykius“ [62].

87. Dėl teisės reikalauti teisėtų lūkesčių apsaugos Teisingumo Teismas pripažino, kad ši teisė, „kaip iš teisinio saugumo principo <…> išplaukianti [kylanti] teisė, turi būti taikoma visiems asmenims, kurių padėtis tokia, kad matyti, jog <…> administracija jiems sukėlė pagrįstų lūkesčių. Garantijos, galinčios sukelti tokių lūkesčių, yra <…> tiksli, nesąlygiška, nuosekli informacija, kurią suteikia tam teisę turintys patikimi šaltiniai. Kita vertus, niekas negali remtis šio principo pažeidimu, jei administracija jam nesuteikė konkrečių garantijų“ [63].

88. Taigi, pirma, nė vienas iš šių principų nereiškia, kad teisės sistema turi likti nepakeista. Be to, lūkesčiai, kad teisės aktai nebus pakeisti, būtų ypač nepagrįsti tokioje srityje, kaip muitinė, kurioje nuolat turi būti atliekami suderinimai [64]. Geras to įrodymas yra BMK pakeitimai, vienas po kito padaryti nuo jo priėmimo 1992 m. iki panaikinimo Reglamentu Nr. 952/2013. Kodeksas buvo patvirtintas remiantis tuo, kad reikia „įvertinti Sąjungos teisės raidą“ [65].

89. Antra, dėl teisėtų lūkesčių apsaugos, kaip ji suprantama pagal pirma pateiktas pastabas, pažymėtina, kad bylos medžiagoje nėra jokios informacijos, kuria remiantis būtų galima daryti išvadą, kad Nyderlandų mokesčių institucija suteikė *Jumbocarry* „konkrečių garantijų“ dėl skolos muitinei išieškojimo tam tikru momentu.

90. Trečia, taikant teisinio saugumo principą neatmetama galimybė, kad teisės normos turi būti išaiškintos, jeigu dėl jų turinio kyla aiškinimo sunkumų ir subjektams, kuriems tos teisės normos turi poveikį arba yra taikytinos, dėl tų sunkumų kyla abejonių: būtent siekiant išsklaidyti tokias abejones buvo numatytas SESV 267 straipsnyje įtvirtintas teisminio bendradarbiavimo mechanizmas.

91. Ketvirta, Kodeksą papildžius naujo 103 straipsnio 3 dalies įžanginiu sakiniu ir b punktu ankstesnė teisinė situacija iš tiesų nepasikeitė. Toks papildymas veikiau atitinka poreikį užtikrinti, kad nekiltų abejonių dėl administracinių institucijų pareigos, kuri, kaip nurodyta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje [66], jau buvo numatyta BMK ir kurią nacionalinės teisės aktų leidėjas turi reglamentuoti teisės aktuose, nes Sąjungos teisėje ji konkrečiai nėra numatyta.

[60] Deleguotojo reglamento 2015/2446 8 straipsnio 1 dalyje nustatytas 30 dienų laikotarpis.

[61] Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 4.7.3 punktas.

[62] 2019 m. gruodžio 3 d. Sprendimo *Čekijos Respublika / Pralamentas ir Taryba* (C-482/17, EU:C:2019:1035) 148 punktas.

[63] Ten pat, 153 punktas.

[64] Tai nurodo Taryba savo rašytinių pastabų 46 punkte.

[65] Kodekso 2 konstatuojamoji dalis.

[66] Žr. atitinkamų BMK straipsnių aiškinimą, pateiktą šios išvados 38 ir paskesniuose punktuose nurodytuose sprendimuose *Molenbergnatie* ir *CEVA*.

92. Nagrinėjamoje byloje galima kalbėti ne apie skolininko teisę į tai, kad skola muitinei automatiškai ir neišvengiamai išnyktų praėjus trejiems metams nuo jos atsiradimo, o apie lūkesčius, kad taip bus, net ir taikant skolos atsiradimo metu galiojusias BMK taisykles.

93. Kartoju, skolininkas turėjo ne tokią teisę, o lūkesčių, kad pasibaigus trejų metų laikotarpiui sueis senaties terminas, jeigu šis terminas nebus sustabdytas, o taip galėjo būti arba dėl ieškinio, arba dėl administracinių veiksmų, kuriais siekiama pranešti apie ketinimą išieškoti skolą muitinei, prieš priimant sprendimą dėl tokio išieškojimo.

94. Kaip pažymėjo Nyderlandų vyriausybė [67], galiojant BMK, skolos muitinei išnykimo momentas negalėjo būti visiškai patikimai nustatytas iš anksto, nes BMK 221 straipsnio 3 dalyje buvo numatyta galimybė sustabdyti trejų metų terminą, jeigu pareiškiamas ieškinys 243 straipsnyje nurodytomis sąlygomis [68].

95. Remiantis Teisingumo Teismo pateiktu 221 straipsnio 3 dalies aiškinimu galima daryti išvadą, kad dėl administracijos pranešimo buvo pertraukiamas trejų metų pranešimo apie skolą muitinei terminas (taip pat galiojant BMK), ir tai turėjo atitinkamą poveikį senaties terminui [69].

96. Penkta, kaip teisingai pabrėžia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, senaties termino pratęsimas jį sustabdžius dėl pranešimo, pateikto pagal Kodekso 103 straipsnio 3 dalies įžanginį sakinį ir b punktą, yra tiesiogiai susijęs su skolininkui suteikiama galimybe būti išklausytam, prieš muitinei priimant jo interesams nenaudingą sprendimą.

97. Taikant šią taisyklę užtikrinama skolininko teisės būti išklausytam ir Sąjungos finansinių interesų pusiausvyra. Šios pusiausvyros būtinumas taip pat nėra Kodekse įdiegta naujovė ir jau anksčiau buvo remiamasi logika, kad dėl administracinio pranešimo senaties terminas sustabdomas.

98. Šešta, net jeigu senaties termino pratęsimą dėl stabdomojo skolininkui pateikto pranešimo poveikio būtų galima laikyti „naujove“, palyginti su BMK nustatyta tvarka, galiojusia 2013 m. liepos 4 d. (kai atsirado *Jumbocarry* skola), dėl nuo 2016 m. gegužės 1 d. nedelsiant taikomo Kodekso 103 straipsnio 3 dalies įžanginio sakinio ir b punkto teisinis saugumas, t. y. tikrumas dėl taikomų teisės aktų, taip pat nesumažėja.

99. Bet kuris rūpestingas muitinės operatorius galėjo susipažinti su tuo, kaip Teisingumo Teismas aiškina galimybę procesines ir materialines nuostatas taikyti laiko atžvilgiu, kiek tai susiję su būsimu dar nesusidariusių teisinių situacijų poveikiu. Ši jurisprudencija yra suformuota ir siekia 1981 m. (muitinės srityje) [70].

100. Pagaliau tai, kad Kodekso 103 straipsnio 3 dalies įžanginis sakinys ir b punktas taikomas nedelsiant, leidžia vienodai vertinti bet kurį importuotoją, kurio skola dėl senaties termino nebuvo išnykusi tą dieną, kai taikytas visas Kodeksas, nesvarbu, ar ši skola buvo atsiradusi iki tos dienos, ar po jos. Nuo 2016 m. gegužės 1 d., susidarius Kodekso 22 straipsnio 6 dalyje numatytai situacijai, visi subjektai turi teisę būti išklausyti per tą patį laikotarpį, apskaičiuotą ta pačia tvarka.

[67] Jos rašytinių pastabų 58 punktas.

[68] Pagal BMK 243 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą „bet kuris asmuo turi teisę apskųsti muitinės priimtus sprendimus, susijusius su muitų teisės aktų taikymu, kurie su juo susiję tiesiogiai ir individualiai“.

[69] Šios išvados 39 punktas.

[70] 1981 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Meridionale Industria Salumi ir kt.* (212/80–217/80, EU:C:1981:270).

V. Išvada

101. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui pateikti *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) tokį atsakymą:

2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, 103 straipsnio 3 dalies įžanginis sakinys ir b punktas, taip pat 124 straipsnio 1 dalies įžanginis sakinys ir a punktas yra taikomi iki 2016 m. gegužės 1 d. atsiradusiai skolai muitinei, kurios senaties terminas tuo metu dar nebuvo suėjęs, ir dėl šio taikymo teisinio saugumo bei teisėtų lūkesčių principai nėra pažeidžiami.